

ה'תש"ב

ת"פ

הגות קדומה ליעני עיר

2) הגות קדומה (א)

הזאם יש דין קדימה ליעני עיר... דעת הגרי"ש אלשיך (ישמח ישראל עמי קלה) שיש דין קדימה ליעני עיר... דעת הגרי"ש וואזנר (שם עמי קנוה) שיש דין קדימה ואבל אין להימנע מליתן ליעני עיר אחרת כדן יכל הפושט יד נותנין ליה וכן דעת הגרי"ג קרליץ (שם עמי קנה-קנו) שעניי עיר קודמים, אבל יש חיוב ליתן גם ליעני עיר אחרת, וראה בדרך אמונה (פ"ג מהל' מתנות עניים ט"ק ק) שעניי שכונה קודמים לעניי מבור, ועניי מבור קודמים לעניי העיר (וראה שם ט"ק צט-קכ) פרטי דינים בדיני קדימה.

1) תרצד דין מעות פורים (א)

א) כל אדם (א) כל אדם (בין אישיו) ובין אשה², ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, דעת פ"מ אחרונים דצריך לתת כמה שנתנו לו³: (ב) לתן לפחות וכו'. ורשאי לתן מאכל או מעות⁴, ולא מצאחיו פעת כמה יהיה שעור מתנות (פ"מ"ג). ובחדושי הרי"ב"א כתב: אפלו שתי פרוטות⁵, דשנה-פרוטה חשובה מתנה, אבל לא בפחות. אם החליף סעודתו בשל חברו (ב) יצא ידי מתנות, ועל-כן עני המתפרנס מן הצדקה יתן שתי מתנות דלכתחלה⁶ צריך לתן לאביו⁷ דבר הראוי להנות ממנו בפורים, מדינא, אבל באמת מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוחת מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה, שאמר "להחיות רוח שפלים (ולהשיב) [ולהחיות] לב נדכאים" (רמב"ם). והנה השתי מתנות (ב) צריך לתן משלו ולא משל מעשר, והוספה שמוסיף יוכל לתן משל מעשרו¹⁰: (ד) כליל פורים. ובמדינתנו

תרצד דין מעות פורים לעניים, וכו' ד' סעיפים:

א) יחייב (א) כל אדם (ב) לתן לפחות (ב) (ג) שתי מתנות * לשני עניים: הגה * יש אומרים שיש לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וכן למחצית השקל שהיו נותנין בארץ. ומאחר ששלוש פעמים כתוב 'תרומה' בפ"ה יש לתן שלש (מרדכי ריש פ"ק דמגילה). ויש לתנו (ד) כליל פורים

3) דעה (א)

* לתן לפחות וכו'. נסתפקתי, מתנה לאביון אי מהני על-מנת להחזיר¹¹, ומשלוח מתנות לא מהני כי מצוה מאכל ומשקה שישמחו בפורים. ומחצית השקל אם מחלקין לעניים¹² יוצאין ידי מתנות לאביונים (פ"מ"ג): * לשני עניים¹³. ולא יתן להם קדם פורים דלמא אכלי להו קדם פורים¹⁴ (מ"א בשם המאור). ומנהג העולם לתן קדם פורים אף דמתנות לאביונים מצותו דוקא כיום פורים¹⁵, צריך לומר דעל-כרחי נותן שתי מתנות לאביונים גם כיום פורים, וגם יש הרבה עניים החוזרים על הפתחים בפורים¹⁶ (מחצית השקל): * יש אומרים שיש לתן וכו'. ועני המתפרנס מן הצדקה צריך עיין אם מחייב לתן מחצית השקל (פ"מ"ג):

7) נ"ד (א)

א) כל אדם (בין אישיו) ובין אשה², ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, דעת פ"מ אחרונים דצריך לתת כמה שנתנו לו³: (ב) לתן לפחות וכו'. ורשאי לתן מאכל או מעות⁴, ולא מצאחיו פעת כמה יהיה שעור מתנות (פ"מ"ג). ובחדושי הרי"ב"א כתב: אפלו שתי פרוטות⁵, דשנה-פרוטה חשובה מתנה, אבל לא בפחות. אם החליף סעודתו בשל חברו (ב) יצא ידי מתנות, ועל-כן עני המתפרנס מן הצדקה יתן שתי מתנות דלכתחלה⁶ צריך לתן לאביו⁷ דבר הראוי להנות ממנו בפורים, מדינא, אבל באמת מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוחת מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה, שאמר "להחיות רוח שפלים (ולהשיב) [ולהחיות] לב נדכאים" (רמב"ם). והנה השתי מתנות (ב) צריך לתן משלו ולא משל מעשר, והוספה שמוסיף יוכל לתן משל מעשרו¹⁰: (ד) כליל פורים. ובמדינתנו

דין אלוה (דברא פלילי אלה)

ה. השרוי בצער ובמצוק גדול יותר, יש להקדימו. ולכן כאשר האחד זקוק לכסות והאחר זקוק למוזון, יתן למי שזקוק למוזון.

ו. אם עניים מבני עירו חסרים כסות, ועניי עיר אחרת חסרים מוזון, עניי עיר אחרת קודמים²⁸⁵. ולאחר שימלא את מחסורם במוזון, קודמים להם בני עירו לתת להם כסות.

ז. כאשר בעל דין הקדימה, יכול להשיג את צורכו בקלות יותר מהנצרך הרחוק ממנו, נראה שיקדים את הנצרך הרחוק²⁸⁹.